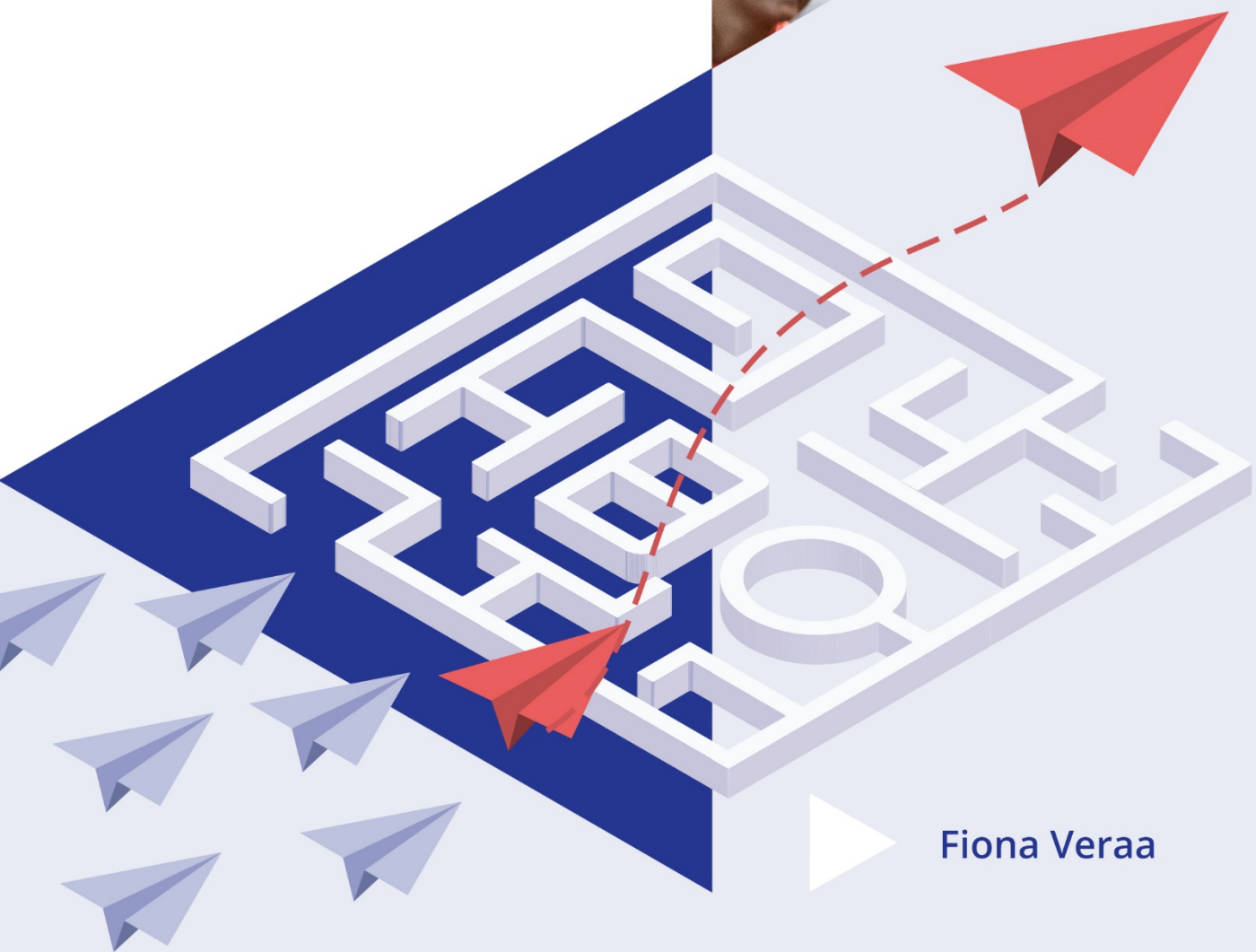

SAMENVATTING

Een vliegende start op het HBO

Eerste ervaringen en opbrengsten van **HvA Tune In** 2019, een zomerbrugprogramma voor eerstegeneratiestudenten.

Fiona Veraa

Voor de pioniers die—soms tegen de verwachtingen in—de
onderwijsladder zijn opgeklommen.

Voor de leraren, mentoren en andere onderwijsprofessionals
die deuren voor hen openen.

"Ik ervaar wel echt dat ik een voorsprong heb door Tune In."

Een vliegende start voor eerstegeratiestudenten

"Na Tune In voelde ik me echt eigenlijk al thuis op de HvA"

Navigeren van het systeem

Ik ben mij bewust van de kansen en mogelijkheden op de HvA die mij kunnen helpen om een succesvolle student te zijn.

Betrouwbare informatie

Ik zie de docenten en mentoren van de HvA als betrouwbare bronnen van informatie.

Hbo-kennis en vaardigheden

Ik weet precies wat de docenten op de HvA van mij verwachten.

Te overwinnen barrières

Ik ben in staat om de knelpunten te overwinnen die mij kunnen belemmeren in mijn studie.

Ondersteunende netwerken

Ik heb mensen in mijn leven die mij aanmoedigen om te slagen met mijn studie.

5% meer uitval onder eerstegeratiestudenten in het eerste jaar*

30% van de eerstegeratiestudenten volgt 5 jaar na het behalen van een vmbo-gt diploma uiteindelijk hoger onderwijs, versus 45% van de niet-eerstegeratiestudenten*

HvA Tune In

Een empowermentprogramma dat eerstegeratiestudenten helpt de weg te vinden in het hbo.

Eerstegeratiestudenten zijn studenten van wie de ouders niet hebben deelgenomen aan het hoger onderwijs.

Tune In voor eerstegeneratiestudenten

Wie zijn eerstegeneratiestudenten?

Eerstegeneratiestudenten zijn studenten van wie de ouders niet hebben deelgenomen aan het hoger onderwijs. Zo'n 40% van de hbo-studenten is eerstegeneratiestudent. Het verloop van de studieloopbaan van deze studenten kan op een aantal kenmerken verschillen van niet-eerstegeneratiestudenten:

- ▶ De instroom in het hbo onder formeel toelaatbare eerstegeneratiestudenten ligt lager dan onder studenten met hoogopgeleide ouders.
- ▶ Niet-eerstegeneratiestudenten volgen anderhalf keer zo vaak hoger onderwijs binnen vijf jaar na het behalen van hun vmbo-gt diploma als eerstegeneratiestudenten.
- ▶ Studenten met hoogopgeleide ouders halen ook vaker hun hbo-diploma dan eerstegeneratiestudenten.
- ▶ Eerstegeneratiestudenten vallen vaker uit en switchen vaker in het eerste hbo-jaar.
- ▶ Mede afhankelijk van de genoten vooropleiding kan het uitvalspercentage in het eerste hbo-jaar tot 5% hoger uitpakken voor eerstegeneratiestudenten.

eer·ste·ge·ne·ra·tie·stu·dent (de; m,v; meervoud: eerstegeneratiestudenten) -
iem. die studeert aan een universiteit of hogeschool van wie de ouders niet hebben
deelgenomen aan het hoger onderwijs.

Achtergrond van eerstegeneratiestudenten

Hoewel eerstegeneratiestudenten in het hbo afkomstig kunnen zijn uit zowel mbo, havo als vwo, en studenten kunnen zijn met of zonder migratieachtergrond, lijkt er onder deze studenten een grotere vertegenwoordiging te zijn van mbo-doorstromers en studenten met een niet-westerse migratieachtergrond. Andersom geldt dat ook: onder de instromers vanuit het mbo zijn aanzienlijk meer eerstegeneratiestudenten te vinden dan onder de instromers uit havo en vwo.

Uitdagende transitie naar het hbo

De transitie naar het hbo blijkt voor eerstegeneratiestudenten -waaronder mbo-doorstromers en studenten met een niet westerse migratieachtergrond- vaak lastiger te verlopen. Maar waar elke groep met zijn eigen belemmeringen te maken kan krijgen, blijkt met name het opleidingsniveau van de ouders een sterke voorspeller te zijn van studiesucces in het hbo.

Het opleidingsniveau van de ouders is een sterke voorspeller van studiesucces in het hbo.

Een obstakel bij de start in het hbo ligt voor eerstegeneratiestudenten onder andere in hun onbekendheid met de formele en informele regels op het hbo en de sociale codes. In de thuisomgeving van eerstegeneratiestudenten is doorgaans minder kennis over en ervaring met hoger onderwijs aanwezig, waardoor deze studenten minder ondersteuning kunnen vinden om wegwijs te raken in het hbo, en ze meer moeite kunnen hebben om de soms impliciete verwachtingen te doorgronden. Eerstegeneratiestudenten geven aan dat ze soms pas achteraf zien voor

welke zaken ze hulp hadden kunnen en moeten inschakelen. Om deze transitie soepeler te maken richt de interventie HvA Tune In zich specifiek op eerstegeneratiestudenten.

Wat is Tune In?

Het doel van Tune In is om studenten met een empowermentprogramma te helpen zich thuis te voelen op het hbo, vertrouwd te raken met de manier van werken op het hbo en om er makkelijker hun weg te vinden. Het is een *evidence-informed* interventie die deels gebaseerd is op de Pedagogiek van de Excellentie: hoge verwachtingen, hoge inzet en veel ondersteuning gericht op de behoefte van de student. Concreet kreeg het de invulling van een driedaags zomerbrugprogramma.

De workshops of *keynotes* van Tune In gingen niet in op aspecten die bij specifieke opleidingen horen. Het programma is HvA-breed en erop gericht studenten welkom te heten op het hbo, hen een zachte landing te geven en hen de kans te geven om hun verwachtingen van het hbo te verhelderen. De ondersteuning van de studenten was niet gericht op het wegwerken van mogelijke deficiënties, maar op het versterken van hun competenties en talenten, evenals het versterken van hun ondersteunend netwerk binnen het hbo.

Thuis voelen op het hbo, vertrouwd raken met de manier van werken op het hbo en er makkelijker de weg vinden

Zo zag het Tune In programma eruit

Op 19, 20 en 21 augustus 2019 verwelkomde HvA Tune In 65 studenten uit 26 opleidingen. Zij werden, in groepjes van vier à vijf, ondersteund door studentcoaches – studenten die wat verder zijn met hun HvA-studie. De studentcoaches namen deelnemers onder hun hoede, zowel tijdens Tune In als daarna, in een (online) peer-to-peer na-traject gedurende ‘de eerste 100 dagen’. Tijdens Tune In namen zij samen deel aan verschillende workshops, zoals *‘Wat verwacht het hbo van mij?’* of *‘Effectief hulp- & informatie zoeken.’*

Tijdens aanvullende dialoogsessies kregen de studenten een breed repertoire aan kennis en strategieën aangeboden waarmee ze hun eigen kracht, zelfredzaamheid en handelend vermogen kunnen benutten en versterken.

De interventie bestond uit de volgende leerdoelen:

- ▶ Studenten bouwen een sterk netwerk van ‘peers.’
- ▶ Studenten bouwen een relatie op met docenten, onderwijsprofessionals en studentcoaches.
- ▶ Studenten raken vertrouwd met de hbo-cultuur, de campus, haar hulpbronnen.
- ▶ Studenten begrijpen wat de verwachtingen zijn van hbo-docenten over hun eigen rol als hbo-student en krijgen grip op vaardigheden en strategieën om aan die verwachtingen te beantwoorden.
- ▶ Studenten reflecteren op hun identiteit en op hun *roots* en zien deze als hun kracht. Zij leren hoe ze volop betrokken kunnen zijn in het hbo, met behoud van hun eigen identiteit en achtergrond.
- ▶ Studenten ervaren een thuisgevoel op de HvA door een community gevoel te ervaren binnen de kleinschalige opzet van Tune In.
- ▶ Studenten trainen praktische hbo-vaardigheden, zoals strategieën om barrières te overwinnen, en om hun zogenaamde academisch kapitaal te ontwikkelen.

Acht programmalijnen

Om de leerdoelen werden acht programmalijnen gevormd. Dit overzicht toont deze programmalijnen en de bijbehorende workshops zoals ze aan de deelnemers werden aangeboden:

Thema 1

Hbo-kennis en vaardigheden (Workshop snellezen en Workshop tone of voice)

Bij dit thema ga je aan de slag met vaardigheden die jij nodig hebt in het hbo, zoals schrijfvaardigheid en leesstrategieën. Schrijven is meer dan grammatica en spelling. De juiste *tone of voice* is ook belangrijk. Hoe zorg je er bijvoorbeeld voor dat de lezer zich aangesproken voelt? Iedere doelgroep vraagt om een andere aanpak.

Tijdens je studie is lezen essentieel. Hoe doe je dat op een slimme en snelle manier, zodat je de belangrijkste informatie onthoudt? Je leert het bij het thema hbo-kennis en vaardigheden.

Thema 2

Samenwerken (Escape room)

Op het hbo werk je veel samen in groepsverband. Jullie gaan een Escape room-challenge doen om te testen of jullie team creatief, snel en tactisch genoeg is. Lukt het jullie om de escape room binnen één uur te verlaten?

Thema 3

Plannen en organiseren (Workshop studieplanning en Workshop 'studeren is topsport')

Leren studeren betekent leren plannen. Studeren is meer dan alleen colleges volgen en vraagt ook om het succesvol afstemmen en combineren van rollen en verantwoordelijkheden (bijvoorbeeld bijbaan). In dit thema leer je o.a. om prioriteiten te stellen en om een weekplanning te maken.

Thema 4

Effectief informatie en hulp zoeken (workshop)

Tijdens je studie kun je soms tegen barrières aanlopen. Hoe ga je daarmee om en wanneer en bij wie kun je hulp zoeken? Bij dit thema neemt een studentendecaan je mee in het hbo-landschap en leer jij welke hulpbronnen er binnen de HvA zijn om jou te ondersteunen.

Thema 5

Mijn sociale netwerk (workshop en netwerklunch)

Een netwerk is tijdens je studie erg waardevol. Tijdens dit thema leer jij een netwerk op te zetten en/of te vergroten.

Thema 6

Diversiteit (Workshop Caleidoscopia)

Inclusie en diversiteit zijn binnen de HVA belangrijke speerpunten. Een divers samengestelde gemeenschap van studenten en docenten draagt bij aan een inspirerende en uitdagende leeromgeving. Tijdens dit thema besteden we aandacht aan elkaar en elkaars verhaal.

Thema 8

Empowerment (inspiratieel spreker, 100% Thijs)

Tijdens dit thema is er aandacht voor reflectie en persoonlijke ontwikkeling. Door de verhalen van Thijs word je geïnspireerd om vanuit jouw eigen kracht aan de slag te willen met jouw eigen dromen en doelen.

Thema 7

Wederzijdse verwachtingen (Workshop 'Wat verwacht het hbo van mij?' en dialoogsessie 'Sociale stijgers')

Tijdens dit thema is er aandacht voor de eisen en verwachtingen op het hbo. Vaak blijkt namelijk dat verwachtingen en opvattingen over en weer (tussen docenten en studenten) niet altijd overeenkomen of niet helemaal duidelijk zijn.

Door middel van storytelling en de ervaringsdeskundigheid van sprekers hoor je hoe verschillende rolmodellen zich hebben leren verhouden tot de nieuwe

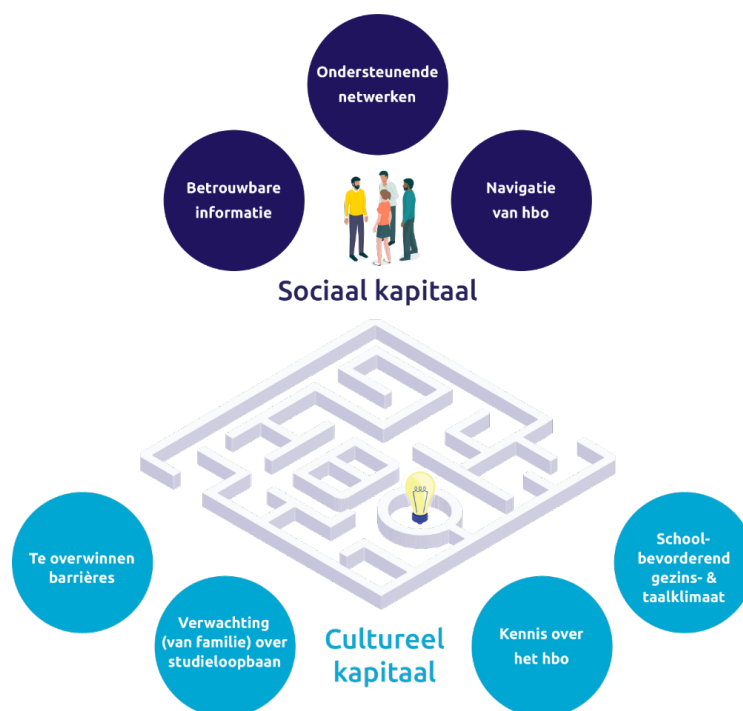

Wat leverde Tune In op?

Tune In is geëvalueerd en getoetst onder deelnemende studenten aan de hand van *Academic Capital Formation* (Winkler & Sriram, 2015). Academisch kapitaal betreft de kennis van de manier van werken in het hoger onderwijs en de mogelijkheid om hulpbronnen te identificeren en benutten ten bate van de eigen schoolloopbaan. Middels een mixed-methode aanpak is zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin onder deelnemers geëvalueerd wat de ervaringen en opbrengsten zijn van HVA Tune In. Bovendien is er gebruik gemaakt van focusgroepinterviews in het najaar om data te verzamelen bij de studentcoaches, uitvoerders en organisatoren van het programma.

Ontwikkeling van academisch kapitaal

De resultaten van de evaluatie onder Tune In deelnemers laten zien dat een meerderheid een ontwikkeling ervaart in academisch kapitaal. Deelnemers van Tune In laten een significant verschil zien in de zelfrapportage op de schalen van academisch kapitaal (*Navigeren van het systeem, Betrouwbare informatie, Te overwinnen barrières en Hbo-kennis en -vaardigheden*).

De kwalitatieve analyses van de focusgroepen met deelnemers na de eerste 100 dagen bevestigen dit beeld en geven in het bijzonder inzicht in de versterkende rol van studentcoaches in deze ontwikkeling, en de positieve invloed van Tune In op de mate waarin deelnemers zich thuis voelen. Op de schaal *Ondersteunende Netwerken* werd geen tot weinig verschil gerapporteerd na afloop van de driedaagse interventie op basis van het kwantitatieve onderzoek, maar tijdens de focusgroepen rapporteren de Tune In deelnemers juist wel dat ze steun ervaren, onder andere binnen hun Tune In groepje en van hun studentcoach.

Studenten ervaren een sterke studiestart door Tune In en zij ervaren dat ze door deelname aan het programma makkelijker hun draai vinden op de HvA.

Dankzij Tune In hebben deelnemers beter grip gekregen op de overgang naar het hbo en zij stonden sterker in hun schoenen na de interventie. De meerderheid van de studenten ervaart dat ze door hun participatie aan Tune In beter begrijpen wat er van hen verwacht wordt. Tevens geven zij aan dat ze ook meer zelfregie ervaren of handelend vermogen om zelf vorm te geven aan hun studie.

“Na Tune In ben ik met een ander gevoel naar de eerste dag gegaan, zekerder, dat je weet wat je kan verwachten”.

Stigmatiserend of taboedoorbrekend?

De kwalitatieve data van de procesevaluatie geven inzicht in de daadwerkelijke vertaling van de Tune In-projectdoelstellingen in de praktijk. De data van de focusgroep met organisatoren en uitvoerders laten zien dat onder sommige betrokkenen binnen de HvA van tevoren angst bestond voor stigmatisering door het benaderen van eerstegeneratiestudenten als doelgroep. In het verleden speelde er al eerder dilemma's binnen de HvA over generiek versus specifiek beleid (doelgroepenbeleid) en de (mogelijk gegronde) zorgen studentgroepen te stigmatiseren met welgemeende ondersteuningsprogramma's. Ook al zijn er in de afgelopen jaren succesvolle diversiteitsinitiatieven ontplooid binnen de HvA voor specifieke groepen, toch was de benadering van Tune In -met de focus op eerstegeneratiestudenten- heel nieuw. De onbekendheid met en misconcepties over het begrip eerstegeneratiestudent bleken een rol te spelen in de ervaren handelingsverlegenheid het programma vanaf de start van het project te positioneren conform de projectdoelstellingen. Op operationeel niveau werd gezocht naar een communicatieboodschap, naar taal die recht deed aan de essentie van het Tune In programma.

Tune In maakte dat bepaalde routines, of 'vanzelfsprekendheden' die verankerd waren in bepaalde gebruiken, werden bevestigd. Door het ontbreken van overkoepelend diversiteitsbeleid en een institutionele verankering op centraal niveau konden betrokken HvA-medewerkers zich ook niet verhouden tot een bepaald ijkpunt, bijvoorbeeld in het instellingsplan, waardoor iedereen zijn eigen opvattingen had over wat inclusief was met betrekking tot het Tune In project, en wat niet.

Verschillen worden nu gemakkelijker bespreekbaar gemaakt.

Volgens uitvoerders en organisatoren heeft Tune In na een succesvolle lancering een impuls gegeven om taboes te doorbreken. Zij ervaren dat verschillen nu gemakkelijker bespreekbaar kunnen worden gemaakt. Zij beschouwen Tune In als een 'versnellingsmotor' of 'breekijzertje' voor een inclusieve leeromgeving op de HvA. Dit komt mede doordat duidelijk werd dat het programma zich niet richtte op mogelijke deficiënties van deelnemende studenten, maar dat de aanpak talentgericht en 'eigen kracht gericht' was. Het project, met al haar uitdagingen en uiteindelijke succes, heeft uitgemond in een duidelijker begrip hoe er omgegaan kan worden met diversiteit en hoe diversiteit kan worden benut in een lerende omgeving.

Voor herhaling vatbaar

De resultaten laten zien dat studenten zich door Tune In in hun kracht gezet voelen. Want waar de doelgroep van eerstegeneratiestudenten als zodanig is benoemd in het Tune In project, heeft dat bij deelnemende studenten niet de indruk gewekt dat dit vanuit een deficiëntiebenadering gebeurde. Uit het onderzoek blijkt dat eerder het beeld beklijft van eerstegeneratiestudenten als wegbereiders, sociale stijgers die van de gebaande paden afwijken, iets waar je trots op kunt zijn. In die zin heeft de competentiebenadering, die van hoge verwachtingen, positief uitgepakt.

Tune In heeft laten zien hoe divers HvA-studenten zijn en hoe rijk hun verhalen zijn. Bij Tune In werden verschillen besproken en gewaardeerd, er was ruimte voor diverse perspectieven en er was ruimte voor kwetsbaarheid en voor empowerment. Tune In was een platform om de kwaliteiten en talenten van eerstegeneratiestudenten te benadrukken, zoals hun veerkracht of hun doorzettingsvermogen, maar ook de nieuwe perspectieven te waarderen die zij naar de HvA Campus brengen en daarmee de HvA verrijken. Al met al is het programma zowel door deelnemers als de HvA zelf positief geëvalueerd. Om die reden wordt Tune In in 2020 verder ontwikkeld en opnieuw uitgevoerd.

Tune In is een platform om de kwaliteiten en talenten van eerstegeneratiestudenten te benadrukken.

© Fiona Veraa, Lectoraat Kansrijke Schoolloopbanen in Een Diverse Stad, Amsterdam, 2020

Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding
Hogeschool van Amsterdam
Wibautstraat 2-4
1091 GM Amsterdam

Het onderzoeksproject HvA Tune In gepresenteerd in dit rapport is mogelijk gemaakt door het financieringsprogramma Speerpunt Urban Education van de Hogeschool van Amsterdam.

Opmaak en design: The Online Scientist

Foto's van Tune In 2019: Bert Wisse van Het Klikk.

Alle rechten voorbehouden.

ISBN/EAN: 978-94-92497-18-5

